

5. Краснова Психологія соціальної роботи Краснова О.В. Психологія соціальної роботи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 15.03.2014 – <http://nebook.net/book_psihologiya-socaino-goboti_629/_page89/>Загол.з екрану. – Мова укр.
6. Малішевська А.П. Психологічне насильство і обдарована дитина/ А.П.Малішевська, В. В. Хмелько, Н. М. Хмелько //Освіта та розвиток обдарованої особистості. - 2013. - № 5. - С. 53-55.
7. Малкіна-Пих І.Г.. Гендерна терапія. /І.Г.Малкіна-Пих//Довідник практичного психолога.-2003.-378с.
8. Скорик М.М. Гендерний аналіз соціополітичних процесів / М.М.Скорик// Гендерний аналіз соціополітичних процесів: Методична розробка.-К:Златограф.-2004.-32с.
9. Ткачова Н.О. Роль та зміст освітніх цінностей в умовах трансформації українського суспільства// Ціннісні парадигми освіти/ Укл. Н.О. Ткачова. – Х.: «Основа», 2004. – 39 -54 с.
10. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности / Э. Фромм. – М.: АСТ, 2006. – 640 с.
11. Ходырева Н. Причины физического насилия: сущность рода или дисбаланс власти? //О мужественности: Сборник статей. Сост. С. Ушакин. М.: Новое литературное обозрение, -2002. -С. 161-185
12. Юрій, М.Ф. Соціологія культури: навч. посіб. / М. Ф. Юрій. - Київ : Кондор,-2006. - 302 с.

АННОТАЦІЯ

ГЕНДЕРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО НАСИЛИЯ

В статье рассматриваются гендерные особенности насилия в образовательной среде, виды и факторы, влияющие на насилие работников образования. Представлены причины, которые могут побудить человека к проявлению насильственного поведения. Вынесено теории известных ученых по вопросам агрессии и насилия и взгляды ученых о гендерных особенностях соответствующего поведения. Показаны результаты анкетирования студентов по проявлениям насильственного поведения со стороны педагогов.

Ключевые слова: *гендер, гендерные различия образовательный процесс, насилие; физическое насилие, психологическое насилие; экономическое насилие; сексуальное насилие; агрессия; агрессивное поведение; детерминанты насилия.*

SUMMARY

GENDR OF PEDAGOGICAL VIOLENCE

The article deals with the peculiarities of gender violence in the educational environment, types and factors influencing violence educators. Covered reasons which can induce a person to exercise violent behavior. Police issued the theory known scientists on aggression and violence and the views of scholars on gender appropriate behavior features. Showing results questioning students about manifestations of violent behavior on the part of teachers.

Key words: *gender, gender differences educational process, violence; physical violence, psychological violence; economic violence; sexual abuse; aggression; aggressive behavior; determinants of violence.*

УДК 159.923.2

ОСОБЛИВОСТІ ПАМ'ЯТІ ТА ЗДІБНОСТЕЙ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

ВОРОНОВА О. Ю., ГАНЬКУЛИЧ М. М.

Мукачівський державний університет

Стаття присвячена дослідженню проблем пам'яті і здібностей, та особливостей їх прояву в юнацькому віці. У статті проаналізовано погляди психологів на дану проблематику. Охарактеризовано види та психологічні особливості пам'яті та здібностей. Висвітлено результати емпіричного дослідження спеціальних здібностей юнаків та їх взаємозв'язку з різними видами пам'яті.

Ключові слова: *пам'ять, види пам'яті, здібності, види здібностей, індивідуальні особливості пам'яті та здібностей, юнацький вік.*

У сучасному суспільстві проблема особливостей здібностей і пам'яті виступає однією із основних проблем психологічної науки і привертає до себе увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Пам'ять - найважливіша, визначальна

характеристика психічного життя особистості. Вона забезпечує єдність і цілісність людської особистості. Цілеспрямоване формування здібностей у контексті органічно пов'язаних проблем формування знань, умінь та навичок як основних складових, що визначають готовність людини до діяльності й усвідомленої поведінки, є найбільш складною і суперечливою. Прагнення розв'язати ці проблеми зумовлено постійно зростаючою потребою суспільства вдосконалювати умови підготовки людини до трудової діяльності та спілкування як провідних форм її взаємодії із соціальним і природним середовищем.

Об'єкти та методи дослідження

Проблеми психології здібностей та пам'яті завжди перебували в центрі уваги українських і зарубіжних фахівців. Зокрема, психологічні закономірності пам'яті вивчали різні дослідники: Аткинсон Р., Еббінгауз Г., Зінченко В.П., Леонтьєв О.М., Заїка Є.В., Кузнецов М.А., та інші. У роботах даних вчених було доведено, що пам'ять – це психологічна основа особистості, це психічний процес, відображення досвіду людини шляхом засвоєння, збереження та подальшого відтворення обставин її життя та діяльності. Пам'ять – це те, за допомогою чого в єдине ціле поєднується минуле, теперішнє та майбутнє людини. Якби не було б пам'яті, то не було б життя. Проблемою здібностей займалися такі дослідники як Богоявленська Д.Б., Дружинін В.М., Теплов Б.М., Момот Л.Л., Шелестова Л.В. та багато інших. Термін «здібності» давно й широко використовується науковій термінології, однак дослідники досі неоднозначно підходять до розуміння його сутності. Сьогодні більшість учених вважають, що здібності не зводяться до знань, умінь і навичок, однак забезпечують їх швидке набуття, закріплення й ефективне використання в практичній діяльності. Інші автори, сходяться в тому, що здібності - це не одна психологічна властивість особистості, а цілий комплекс їх що проявляється в активній діяльності людини.

Об'єктом нашого дослідження є здібності в юнацькому віці.

Предмет дослідження: психологічні особливості здібностей та їх взаємозв'язок із різними видами пам'яті.

Постановка задачі.

Проблема здібностей та пам'яті вивчалася багатьма дослідниками. У сучасних наукових доробках дана проблема є предметом розгляду з позиції їх вивчення у різні вікові періоди. Цікаво відмітити, що саме дослідження проблем пам'яті є яскравою ознакою Харківської психологічної школи, представниками якої є Везуб О.М., Зінченко П.І., Бочарова С.П., Іванова О.Ф., Заїка Є.В., Кузнецов М.А., Лактіонов О.М., Невельський П.Б., Середа Г.К., Скориніна О.В., Хомуленко Т.Б. та інші дослідники. Загальні особливості здібностей досліджуються в межах різних парадигмальних підходів психології, зокрема, у руслі нашого дослідження значний інтерес становлять наукові здобутки, що стосуються сутності здібностей, які є основою для «здатності до діяльності». (Крутецький В.А. та Рубінштейн С.Л.) [7], висвітлення задатків, як природної передумови здібностей (Теплов Б.М.),[5] вивчення структури і шляхів формування спеціальних здібностей: математичних (Крутецький В.А., Мясіщев В.М.), літературних (Ковальов О.Г., Ягункова В.П.), образотворчих (Кириєнко В.І., Ковальов О.Г.), учбових (Бодальов О.О.), педагогічних (Кузьміна Н.В., Синиця І.О.), організаторських (Ковальов О.Г.), конструктивно-технічних (Колбановський В.М., Якобсон П.М.), дослідницьких (Андрєєв В.І., Розумовський В.Г.), дослідження творчого процесу (Андрєєв В.І., Моляко В.та ін)[11], загальних проблем розвитку творчих здібностей та вихованню творчої особистості в різних видах діяльності (Богоявленська Д., Костюк Г.) [1] та ін. Зважаючи на огляд наукових джерел, ми бачимо, що окреслена проблема досліджується з різних сторін.

Метою нашого дослідження є проаналізувати психологічні особливості здібностей та пам'яті та емпірично виявити спеціальні здібності юнаків та їх взаємозв'язок із різними видами пам'яті.

Результати та їх обговорення.

На основі аналізу сучасної наукової літератури нами було встановлено, що існують розбіжності щодо формулювання сутності категорій «здібності». Предметом спеціального психологічного вивчення здібності стали в XIX столітті, коли роботами Ф. Гальтона було покладено початок експериментальному і статистичному дослідженню людських розбіжностей. Визначаючи поняття «здібності», автори сходяться в тому, що здібності - це не одна психологічна властивість особистості, а цілий комплекс їх, що проявляється в активній діяльності людини. При цьому більшість авторів вводять поняття "здатність до діяльності" і "задатки". Так, В.А. Крутецький та С.Л. Рубінштейн вважають, що здатність до діяльності може бути обумовлена лише всім комплексом необхідних властивостей особистості, які стосуються інтелектуальної, емоційної і вольової сфер. Під задатками більшість авторів розуміють певні природні передумови здібностей.[7] С.Л. Рубінштейн, О.Г. Ковальов, Г.С. Костюк, Н.С. Лейтес, В.М. М'ясищев, К.К. Платонов дотримуються позиції, що не відповідають дійсності як ті теорії, які стверджують про вродженість здібностей і зводять їх до задатків (теорія успадкованих здібностей), так і теорії, які повністю ігнорують природні передумови здібностей, вважаючи їх залежними лише від середовища і виховання (теорія набутих здібностей). У питанні про співвідношення вродженого і набутого в здібностях вітчизняні психологи дотримуються думки про вирішальну роль у розвитку здібностей соціального досвіду людини, умов її життя і діяльності, не відкидаючи при цьому значення індивідуально-природних передумов психічного розвитку, найбільш вивченими з яких є властивості типу вищої нервової діяльності. Б.М. Теплов, вивчаючи це питання, довів, що вони є природними передумовами здібностей, отже, є так звані задатки. Саме задатки - вроджені, а здібності є наслідком їх розвитку. Здібності - це індивідуально-психологічні особливості, які є суб'єктивними умовами успішного виконання певного різновиду діяльності [2].

Здібності тісно пов'язані із загальною спрямованістю особистості. Співвідношення спрямованості особистості й рівня здібностей неоднозначне: високий рівень здібностей суттєво впливає на стиль поведінки та формування особистості. Ще більше значення має той факт, що розвиток здібностей визначається умовами виховання, особливостями сформованості особистості, її спрямованістю, яка або сприяє розкриттю здібностей або, навпаки, призводить до того, що здібності не реалізуються. В основі однакових досягнень при виконанні якоїсь діяльності можуть лежати різні здібності, водночас одна й та сама здібність може бути умовою успіху різних видів діяльності [9].

Вчені розглядають різні класифікації видів здібностей. Ми розглянемо такі види здібностей як загальні і спеціальні.

Загальні здібності необхідні для усіх видів діяльності. Вони поділяються на елементарні - здібності до психічного відбитку дійсності, елементарний рівень розвитку сприйняття, пам'яті, мислення, уяви, волі і складні - здібності до навчання, спостережливості, загальний рівень інтелектуального розвитку й ін. Без відповідного рівня розвитку елементарних і складних здібностей людина не може включатися ні в один із видів людської діяльності [7].

Відповідно до видів діяльності різняться спеціальні здібності - графічні, художньо-літературні, конкретно-наукові (математичні й ін.), практично-організаційні й ін. Спеціальні здібності, що формуються на основі загальних здібностей у процесі

фахового навчання. Спеціальні здібності - це психологічні особливості індивіда, що забезпечують можливості успішного виконання визначеного виду діяльності - музичної, сценічної, літературної й ін. Розвиток спеціальних здібностей спирається на відповідні задатки, - наприклад, музичний слух і пам'ять. Показано існування особливих сензитивних періодів, протягом яких розвиток спеціальних здібностей відбувається особливо сприятливо. Так, для музичних здібностей це період до п'ятих років, коли активно формується музичний слух і пам'ять.

У силу багатозначності задатків можливо формування спеціальних здібностей на достатньо різноманітній анатомо-фізіологічній основі. Визначений рівень спеціальних здібностей (математичних, художніх і ін.) можна сформулювати практично в будь-якої здорової дитини. Тому є реальні підстави для спрямованого розвитку здібностей дітей в умовах спеціально організованого навчання.

Спостереження за діяльністю людей показує, що у їхніх здібностях є певні відмінності. Індивідуальні особливості здібностей кожної людини є результатом її розвитку. Тому для розвитку здібностей потрібні відповідні соціальні умови, активна включеність особистості в діяльність. Наявність індивідуальних відмінностей у здібностях людини є незаперечним фактом. Вони виявляються в тому, до чого особливо здатна певна людина і якою мірою виявляються у неї здібності. Тут може виявитись якісна характеристика здібності, рівень її розвитку у людини.

Індивідуальні відмінності здібностей людини характеризуються специфікою і мірою її здатності. Вони виявляються в тій діяльності, до якої особливо схильна людина, і свідчать, якою мірою ця діяльність виявляє її здібності. Так, одна людина здібна до музики, інша — до техніки, третя — до наукової роботи, четверта — до малювання тощо. У межах однієї здібності люди можуть виявляти різний рівень здібностей — низький, посередній, високий.

У розвитку здібностей значну роль відіграють пізнавальні процеси, а особливо, пам'ять [11]. Пам'ять - це психічний процес, відображення досвіду людини шляхом засвоєння, збереження та подальшого відтворення обставин її життя та діяльності. Пам'ять - це складний пізнавальний процес, тлумачення механізмів роботи якого в науці не має однаковості. Існує ряд теорій функціонування пам'яті, які по-різному пояснюють роботу цього пізнавального процесу. Наприклад, асоціативна теорія пояснює закономірності процесів пам'яті зв'язком між елементами матеріалу, який запам'ятовується, гештальтпсихологічна теорія - організацією матеріалу, біхевіористична - характеристиками вправ по закріпленню матеріалу. Діяльнісна теорія підкреслює роль зв'язку між пам'яттю та діяльністю людини та не заперечує досягнення інших теорій пам'яті.

Пам'ять - багатий у своїх проявах пізнавальний процес, тому наука нараховує декілька класифікацій видів пам'яті, здійснених за різними ознаками. Але у нашому дослідженні ми зосередили увагу на класифікацію пам'яті за часом або за тривалістю. Така класифікація має наступні види: короткочасна, довготривала, оперативна.

- короткочасна пам'ять утримує інформацію впродовж дуже незначного часу (долі секунд).

- довготривала пам'ять зберігає інформацію впродовж значних відрізків часу, іноді всього життя людини.

- оперативна пам'ять потрібна для виконання людиною певних поточних операцій і утримання інформації під час них.

Пам'ять є основою здібностей людини й умовою навчання, придбання знань, формування умінь і навиків. Кожна особистість має індивідуальні відмінності пам'яті, які виявляються в різних сферах її мнемічної діяльності. Розрізняють такі індивідуальні особливості пам'яті:

- швидкість запам'ятовування визначається кількістю повторень (або часом), що потрібні людині для запам'ятовування нового матеріалу;
- точність запам'ятовування визначають відповідністю відтвореного тому, що запам'ятовували, та кількістю допущених помилок;
- міцність запам'ятовування виявляється в тривалості збереження завченого матеріалу (або в повільності його забування);
- готовність до відтворення виявляється в тому, як швидко та легко в потрібний момент людина може пригадати необхідні їй відомості.

Основна тенденція в розвитку пам'яті юнаків та дівчат характеризується подальшим зростанням і зміцненням її довільності. Довільне запам'ятовування стає в цей період набагато ефективнішим від мимовільного. Відбуваються істотні зміни і в перебігу процесів логічного запам'ятовування. Специфічного характеру набуває в юнацькому віці мимовільна пам'ять. Продуктивність її також залежить від організації розумової роботи учнів з навчальним матеріалом. Краще запам'ятовують студенти мимовільно те, що виступає як перешкода, утруднення в їх діяльності. Мимовільно запам'ятовується і те, що пов'язано з наявними у юнаків та дівчат потребами, запитами та інтересами, планами на майбутнє, що викликає в них сильний емоційний відгук. Юнаки та дівчата ширше, ніж підлітки, користуються прийомами запам'ятовування — складанням планів і схем тексту, конспектів, виділенням і підкресленням основних думок, порівнянням, співвідношенням з вже відомим. Разом з цим юнаки та дівчата іноді зневажливо ставляться до тих прийомів смислового заучування, які, на їх думку, властиві «маленьким», наприклад повторенню, що чергується з відтворенням окремих фрагментів учбового тексту. У юнацькому віці, як правило, створюється диференційована установка на запам'ятовування (вони відзначають, що потрібно запам'ятати дослівно, що необхідно передати своїми словами, а що достатньо тільки зрозуміти, а запам'ятовувати не вимагається) [9].

Емпіричне дослідження спеціальних здібностей проводилося за допомогою тесту для визначення спеціальних здібностей модифікованим М. С. Янцуром. Також у дослідженні ми використали тести на дослідження короткочасної пам'яті Джейкобсона та методику дослідження переважаючого типу запам'ятовування Т. Пашукової. Дослідження проводилося на базі Мукачівського державного університету та на базі Мукачівської ЗОШ I-III СТ. №20. Вибірка дослідження складає 50 осіб, 25 учнів 11 класу і 25 студентів групи спеціальності «практичної психології» (ПП-1).

Маємо зазначити, що досліджуваним групам більшою мірою притаманні творчі здібності: артистичні, художні, музичні. Але, у групі 11 класу, артистичні та художні здібності мають вищі показники, ніж у групі студентів ПП-1. Відмінності між групами, також ще виявилися в тому, що в групі ПП-1, не проявляються музичні здібності, а групі 11 класу не притаманні літературні здібності. У досліджуваних було виявлено високий рівень короткочасної пам'яті 52% досліджуваних в учнів 11 класу, та для групи ПП-1 середній рівень короткочасної пам'яті 44% досліджених. У досліджуваних групах респондентів було виявлено, що переважаючим типом запам'ятовування є зоровий тип. Різниця між групами виявляється в тому, що для групи учнів 11 класу переважаючим є, крім зорового, моторно-слуховий, тоді як для групи ПП-1 моторно-слуховий, навпаки, посідає майже останнє місце. У студентів групи ПП-1 спостерігається високий рівень комбінованого типу запам'ятовування.

Таким чином, результати емпіричного дослідження вказують на перевагу творчих здібностей у досліджуваних респондентів. При цьому у обох досліджуваних групах є відмінності у вияві пам'яті та типів запам'ятовування. Отже, для учнів 11 класу притаманний високий рівень обсягу короткочасної пам'яті, та зоровий і моторно-

слуховий тип запам'ятовування, а для студентів ПП-1 характерним є середній рівень обсягу короткочасної пам'яті, та зоровий і комбінований тип запам'ятовування.

Висновки. Здібності - це індивідуально-психологічні особливості, які є суб'єктивними умовами успішного виконання певного різновиду діяльності. Проблема здібностей є однією з найбільш складних і найменш розроблених в психології і привертає до себе увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Сьогодні більшість учених вважають, що здібності не зводяться до знань, умінь і навичок, однак забезпечують їх швидке набуття, закріплення й ефективне використання в практичній діяльності [4].

Спостереження за діяльністю людей показує, що у їхніх здібностях є певні відмінності. Індивідуальні особливості здібностей кожної людини є результатом її розвитку. Тому для розвитку здібностей потрібні відповідні соціальні умови, активна включеність особистості в діяльність.

У розвитку здібностей значну роль відіграють пізнавальні процеси, а особливо, пам'ять. Пам'ять - це психічний процес, відображення досвіду людини шляхом засвоєння, збереження та подальшого відтворення обставин її життя та діяльності. Пам'ять є основою здібностей людини й умовою навчання, придбання знань, формування умінь і навичок. Кожна особистість має індивідуальні відмінності пам'яті, які виявляються в різних сферах її мнемічної діяльності: швидкість, точність, міцність запам'ятовування, готовність до відтворення та інші. Основна тенденція в розвитку пам'яті юнаків та дівчат характеризується подальшим зростанням і зміцненням її довільності. Специфічного характеру набуває в юнацькому віці мимовільна пам'ять. Продуктивність її також залежить від організації розумової роботи учнів з навчальним матеріалом.

За допомогою емпіричного дослідження ми визначили, що учням і студентам більшою мірою притаманні творчі здібності, а здібності, що мають точний характер, тобто математичні, технічні та інші, у них не виділяються або мають низькі рівні проявів. При цьому у респондентів є деякі відмінності у проявах пам'яті.

Отже, як бачимо, існують певні особливості та відмінності у пам'яті та здібностях у дітей, і особливо це проявляється у юнаків. Оскільки саме для юнацького віку є характерним вибір професії, видів діяльності, і тому юнаки повинні визначатися куди йти вчитися, працювати. А у навчанні важливим є не тільки наявність здібностей, але й особливості процесів пам'яті, які часто визначають якість навчання, а також впливають на прояви та розвиток здібностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей / Богоявленская Д.Б. - М.: Академия, 2002. - 320 с.
2. Варій М.Й. Психология особистості : навч. посіб. / М. Й. Варій. - К. : Центр учбової літератури, 2008. - 592 с.
3. Велика енциклопедія психологічних тестів. - М: Видавництво «Ексмо», 2005 -416с.
4. Дрозденко К.С. Загальна психологія в таблицях і схемах: Навч. посібник. - К.: "Професіонал", 2004. - 304 с.
5. Психология / Под ред. проф. К.Н. Корнилова, проф. А.А. Смирнова, проф. Б.М. Теплова. - Изд. 3-е, перераб. и доп. - М.: Учпедгиз, 1948. - 320 с.
6. Психология пам'яті / Под ред. Ю.Б. Гіппенрейтер і В.Я. Романова. - М.: "ЧеРо", 2002. - 816 с.
7. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. - СПб.: Питер, 1999. - 679 с.
8. Посохова С. Т. Настольная книга практического психолога / С.Т. Посохова - М.: АСТ. 2008. 671 с.
9. Савчин М.В. Василенко Л.П. Вікова психологія : навч. посіб. / - 2-ге вид., доповн. // М.В. Савчин - К. : Академ-видав, 2011. - 384 с. - (Серія "Альма-матер").
10. Терехова Г.В. Творческое образование школьников на основе ТРИЗ / Г.В. Терехова // Психология и педагогика в инновационных процессах современного образования: Тезисы

Всероссийской юбилейной научно-практической конференции. - СПб: РГПУ им. А.И. Герцена. – 2008. - С. 67-70.

11. Шадріков В.Д. Пізнавальні процеси і здібності в навчанні. - М., Просвітництво, 1990.

АННІТАЦІЯ

ОСОБЕННОСТИ ПАМЯТИ И СПОСОБНОСТЕЙ В ЮНОШЕСКОМ ВОЗРАСТЕ

Статья посвящена исследованию проблем памяти и способностей, и особенностей их проявления в юношеском возрасте. В статье проанализированы взгляды психологов на эту проблематику. Охарактеризованы виды и психологические особенности памяти и способностей. Представлены результаты эмпирического исследования специальных способностей юношей и их взаимосвязи с различными видами памяти.

Ключевые слова: *память, виды памяти, способности, виды способностей, индивидуальные особенности памяти и способностей, юношеский возраст.*

SUMMARY

INDIVIDUAL FEATURES AND MEMORY ABILITIES YOUNG

To research problems and memory abilities, and characteristics of their manifestation in adolescence. The article analyzes the views of psychologists on this issue. The characteristic species and psychological characteristics and memory abilities. Deals with the results of empirical research of special abilities of young men and their relationship with different types of memory.

Key words: *memory, memories, skills, abilities types, individual features and memory abilities, adolescence.*

УДК 159.923.2

МОТИВАЦІЙНІ ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

БАРЧІЙ М. С., ГРИЦОВЛЯК О. В.

Мукачівський державний університет

В статті проаналізовано проблему мотивації, її роль і місце у структурі особистості та у процесі професійного становлення майбутніх педагогів. Охарактеризовано види мотивації педагогічної діяльності. Розкрито мотиваційні чинники професійного становлення майбутнього вчителя. Висвітлено психолого-педагогічні умови формування мотиваційної сфери майбутніх вчителів початкової школи.

Ключові слова : *мотив, мотивація, професійне становлення, формування мотивації, мотиваційна сфера, педагог.*

Необхідність дослідження даної теми обумовлена тим, що у сфері освіти відбувається перехід на нові інформаційні технології, поширюються інноваційні процеси, розширюється мережа альтернативних навчальних закладів. Усе це потребує більш глибокої теоретичної і практичної підготовки майбутнього вчителя, підвищення його загальної і професійної культури, як носія моральних і професійних цінностей в суспільстві. Зростають вимоги до рівня кваліфікації і соціальної відповідальності вчителів. Разом з тим, виникає потреба у вивченні особливостей мотиваційної сфери педагога та чинників підвищення її ефективності з позицій потреб сучасної науки і педагогічної практики.

Об'єкти та методи дослідження

Вивчення проблеми мотивації та мотиваційних чинників професійного становлення вчителів, у психологічній літературі представлено широким колом дослідників, як вітчизняних так і зарубіжних, зокрема : Божович Л.І, Воробйова Т.Ю,